

CHARLES PATIN EEN NUMISMAAT UIT DE 17de EEUW

C. Dekesel

De numismatische wereld werd in de 17de eeuw duidelijk gedomineerd door twee Franse auteurs : Charles Patin en Jean Foy-Vaillant.

Charles Patin werd op 23 februari 1633 te Parijs geboren als zoon van Guy Patin, de deken van de "Faculté de la Médecine" van Parijs. Deze laatste onderhield een drukke briefwisseling met alle gekende humanisten. Charles was een uitermate begaafd kind : hij kon lezen op driejarige leeftijd en schrijven toen hij vier jaar oud was. Op veertienjarige leeftijd promoveerde hij tot Meester in de Artes, en onder invloed van een oom van moederszijde

behaalde hij vervolgens in 1649 te Poitiers het licentiaat in kanoniek en burgerlijk recht.

Gedurende zes jaar oefende hij het beroep van jurist uit, maar een vriend van zijn vader overreedde hem om aan de Sorbonne te Parijs geneeskunde te gaan studeren. Hij schreef zich in op 28 april 1654 en behaalde zijn doctoraat, waarvoor zijn vader 2.000 écu's diende te betalen, op 19 december 1656.

De carrière van Charles Patin als geneesheer nam onmiddellijk een hoge vlucht; hij werd al na zeer korte tijd aanzien als een medische autoriteit. Daardoor verhoogde vanzelfsprekend ook zijn sociale status, temeer daar hij en zijn vader al in 1658 lid werden van de Academie die door de Lamoignon (de eerste voorzitter van het parlement van Parijs) werd gesticht.

Hoge bomen vangen echter steeds veel wind. De eerste tegenkating werd merkbaar toen Patin in 1665 van plagiaat beschuldigd werd. Niet lang daarna kwamen zijn tegenstanders echter met een zwaarwichtiger aanklacht op de proppen, Charles Patin - een fervent bibliofiel - werd er nu (waarschijnlijk terecht) van beschuldigd dat hij verboden boeken kocht, las en aan zijn vrienden doorgaf (deze werken bevonden zich niet alleen op de Index van de Katholieke Kerk, want er bestond ook een politieke indexlijst waarop boeken voorkwamen die het hofleven belachelijk maakten of andere versies van politieke of militaire gebeurtenissen gaven dan de officiële). Op 24 november 1667 werd dan ook een arrestatiebevel uitgevaardigd voor *Mr Patin fils Docteur en Médecine* omwille van het invoeren en verkopen van godslasterlijke boeken. De familie Patin had echter niet alleen vijanden, maar ook vrienden in de invloedrijke kringen. Charles werd tijdig gewaarschuwd en was in staat om het land te ontvluchten. Op 28 februari 1668 werd hij bij verstek tot een levenslange gekestraf veroordeeld; hij zou nooit naar Frankrijk terugkeren.

Charles Patin moet tussen 22 en 24 november 1667 Parijs ontvlucht zijn. Hij was aanvankelijk van plan om zich naar Le Havre te begeven en daar in te Schepen voor Engeland, maar dit mislukte. Zijn vlucht, waarbij hij gans Frankrijk doorkruiste, leidde hem uiteindelijk naar Heidelberg, waar hij verwelkomd werd door hertog Friedrich August van Württemberg. Charles verzorgde er de gezondheid van zijn gastheer en leerde Duits. Even werd overwogen om hem tot professor in de medicijnen te benoemen: aan de universiteit van Heidelberg. Patin wou echter meer van de wereld zien en zijn mecenas steunde deze reisplannen zowel verbaal als financieel.

Van eind 1668 tot midden 1674 reisde Patin vrijwel ononderbroken van de ene plaats naar de andere. Na een verblijf in Basel trok hij in 1676 naar Padua. Daar vestigde hij zich definitief en werd er professor in de medicijnen. Hij zou deze stad nooit meer verlaten, op enkele korte trips naar Venetië na.

Tijdens de laatste jaren van zijn leven bezat Patin een zeer vooraanstaande status, waardoor hij als gastheer kon optreden voor een hele reeks jonge teigen uit de meest vooraanstaande adellijke families van Europa. De jonge hertog van Braunschweig, de zoon van de Deense koning, hertog Karl-Rudolf van Württemberg en verscheidene Engelse Lords verbleven in zijn woning tijdens hun "Grand Tour" van Europa. Niemand van de Franse adel was echter ooit zijn gast.

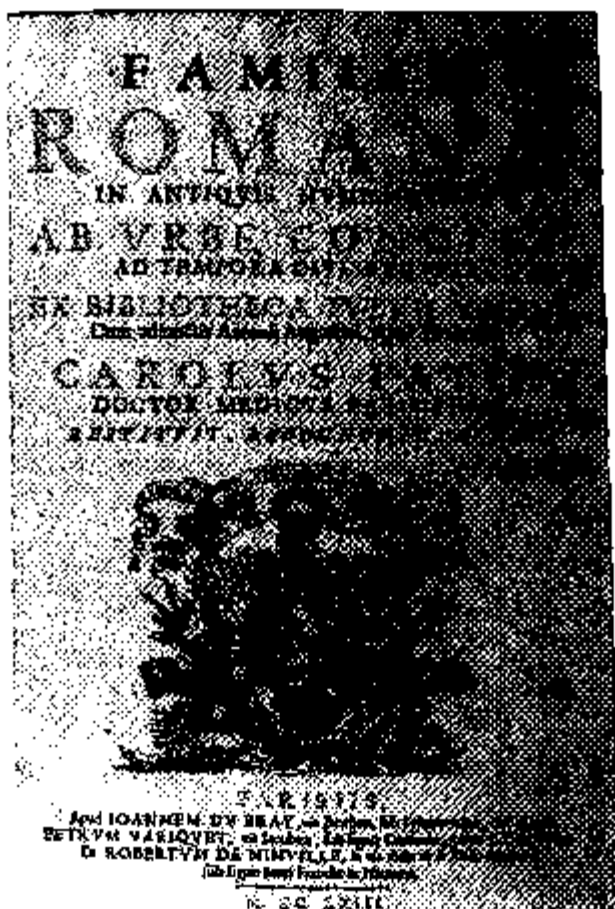
Charles Patin stierf op 10 oktober 1693 aan een hartziekte. In zijn testament stond hij een autopsie op zijn lijk toe; dit niet alleen om de oorzaak van zijn dood vast te stellen, maar ook om zijn collega-heelmeesters een goed gedocumenteerd dossier te bezorgen dat hen misschien in staat zou stellen

om een remedie tegen die ziekte te vinden. Alexander Knips-Macoppe uit Lyon voerde de autopsie uit en publiceerde onmiddellijk zijn bevindingen.

Er is reeds veel geschreven over het testament van Charles Patin, maar niemand heeft het ooit gelocaliseerd. Zelf heb ik reeds uitgebreid gezocht in de archieven van Padua, Venetië en zelfs Parijs, zonder succes evenwel. Het bevat ongetwijfeld kostbare informatie met betrekking tot het lot van zijn uitgebreide verzameling munten, boeken en antiquiteiten.

Patin bezat bij zijn tijdgenoten ontegensprekelijk een grote reputatie als medicus. Toch is het niet als dusdanig dat hij tot op heden bekend is gebleven, maar wel als auteur van numismatische werken. De elkaar opvolgende edities daarvan overvleugelen zijn andere publicaties volledig en overspannen een periode van verschillende eeuwen.

In 1663 verscheen zijn eerste numismatisch oeuvre, de *Familiae Romanae*. Hij baseerde zich hierin op de in 1577 verschenen originele publicatie van Fulvio Orsini, die hij commentarieerde en met munten illustreerde.

Door een exemplaar van zijn werk aan alle belangrijke vorstenhoven en regeringen van Europa te laten worden (waarbij hij telkens een uitgebreide vleeiende opdracht op het schutblad aanbracht) verkreeg Patin onmiddellijk naambekendheid bij de leidende klasse.

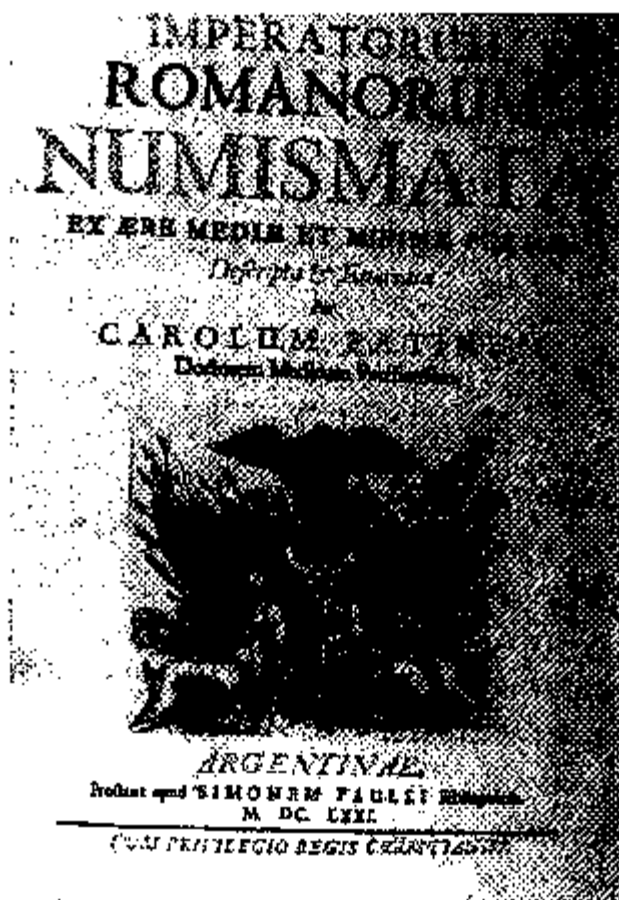
De in 1685 verschenen *Introduction à l'Histoire par la Connoissance des Médailles* werd door de vijanden van Charles Patin bestempeld als plagiaat van de *Discours sur les Medailles Antiques* van Louis Savot uit 1627. Een vergelijkende analyse van beide werken toont aan dat deze beschuldiging onterecht was.

De drukkerij Elzevier in Amsterdam produceerde in 1687 een tweede editie van Patin's *Introduction à la Connoissance des Médailles* voor Jean du Bray in Parijs. De vertaling van dit werk in het Italiaans door Constantin Belli (*Introduzione alla Storia della pratica delle Medaglie*) werd in 1673 in Venetië uitgegeven.

De Latijnse versie *Introductio ad Historiam Numismatum* verscheen pas in 1683 bij Hendrik Wetsteen in Amsterdam. Een derde Franse editie zag in 1691 in Padua het licht. Het werk bleef ook na de dood van Patin zeer populair : in 1695 verscheen het gelijktijdig te Parijs en Amsterdam, onder de titel *Histoire des Médailles* (beide edities werden waarschijnlijk te Amsterdam gedrukt). De Spaanse vertaling van Francis Perez werd in 1771 in Madrid uitgegeven, en deze *Historia de las Medallas* werd zelfs nog in 1977 herdrukt!

In 1671 publiceerde Patin, die toen in Straatsburg verbleef, zijn derde numismatisch boek, de *Imperatorum Romanorum Numismata*.

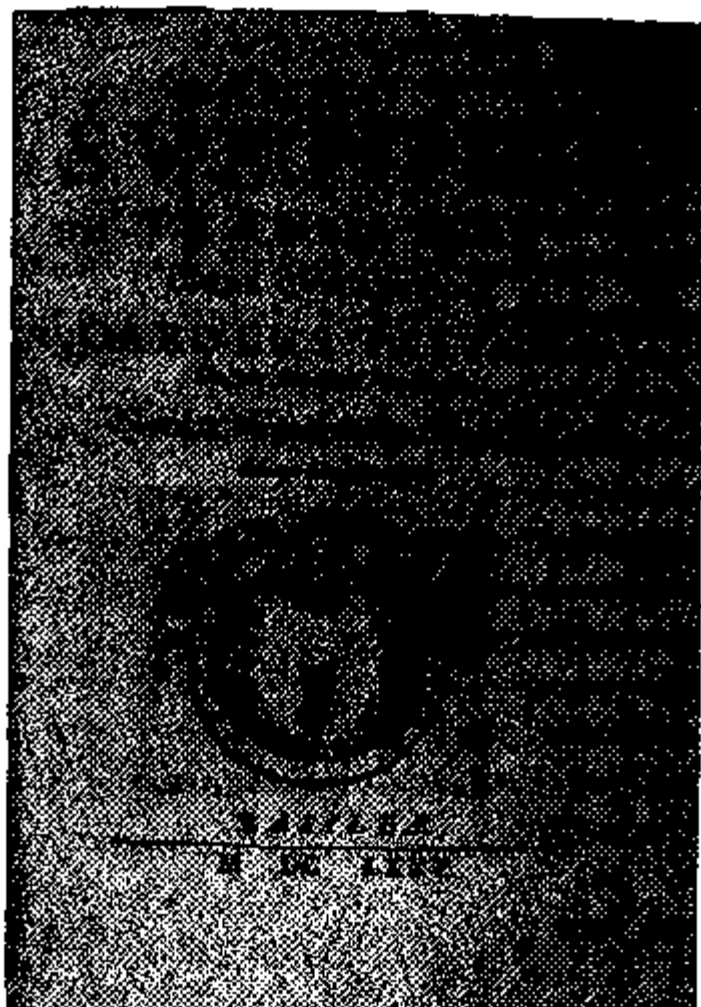

De kwaliteit van de druk ervan oversteeg die van al zijn vorige publicaties. Het bevat een portret van keizer Leopold I (door Boulanger) en van Charles

Patin zelf (door Masson), en deze zijn van het hoogste vakmanschap. Het werk werd in 1696 en 1697 zowel in Amsterdam als in Parijs heruitgegeven. Alles werd echter in Amsterdam gedrukt.

Patin publiceerde zijn eigen verzameling in 1672. Deze *Thesaurus Numismatum e Museo Caroli Patini* werd door Jacob Pluymier te Amsterdam gedrukt.

Patin zette zijn numismatische activiteit voort te Basel. In 1675 publiceerde hij er een numismatische commentaar op de *Duodecimo Caesaris* van C. Suetonius.

Het niet verkocht overschot werd in 1706 gebruikt om een zogezegde tweede editie uit te geven (zelfs met toevoeging van de woorden *Editio*

Alteri), zonder dat echter voor de rest ook maar één enkel woord aan de tekst werd veranderd.¹ Later volgden nog de eveneens onveranderde edities van Johann Georg Graevius in 1703 en 1708 en van Peter Burmann in 1736. Patin publiceerde te Basel in 1675 ook nog *De Numismate Antiquo Augusti et Platonis*, het eerste van zijn lange reeks tractaten. Het werd in 1701 door Jacob Gronovius heruitgegeven. In Padua zette hij de reeks verder met *De Numismate Antiquo Horatii Coclitis* in 1678, *Judicium Paridiis* in 1679 en *Natalita Jovis* in 1681. *De Judicium Paridiis* werd in 1683 door Jacob Spon in het Frans vertaald (*Le Jugement de Paris*).

De briefwisseling tussen Charles Patin en Johann Heinrich Eggelingen uit Bremen werd in 1681 als *De Numismatibus Quibusdam Abstrusis Imp. Neronis* te Bremen gepubliceerd.

De catalogus van de numismatische verzameling van Petrus Maurecenus, een Venetiaanse senator, was het laatste numismatisch boek van Patin. Het verscheen in 1683 onder de titel *Thesaurus Numismatum*.

De numismatische werken van Patin overspannen een periode van meer dan 300 jaar. Dit illustreert duidelijk de aantrekkingskracht die zijn werken nog steeds bezitten op moderne numismaten.